

SERRA D'OR

DESEMBRE 1972

final del pa

per Joan Fuster

Procedeixo d'un temps en què el pa encara era un menjar preciós. Tenia un noble valor de símbol, sens dubte: per motius de tipus religiós. Però, sobretot, ens venia a les mans amb el prestigi esborrador de l'aliment escàs i necessari. Nosaltres, que el trobàvem a taula, havíem de respectar-lo i d'agrair-lo com una sort impagable. Entre les clàusules d'una educació elemental, figuraven preceptes d'estricta reverència: si el crostó o la llesca ens queia a terra, calia recollir-lo i besar-lo, abans de reincidir-hi en el mos. I no ens era consentit de deixar-ne un trosset tan sols, residual, per falta de gana: havíem d'acabar-nos-el. Era massa important, el pa, perquè en poguéssim llençar un qualsevol, mínim fragment. Hi havia tanta gent que no arribava a menjar-ne! «Patir fam» començava per ser això: no tenir ni un rosegó eventual. Als pobles, era ben corrent de fer almoina als captaires, no amb cèntims, sinó amb un bocí de pa. Un bocí de pa o un cantell, segons els límits dels recursos i de la caritat. De vegades —sovint, ai!— el bocí o el cantell eren durs, de difícil masticació, romanolents tristíssimes; però creien justificar-se amb l'esperança de no defraudar el pobre absolut... No cal dir que la meua generació —adolescents de la guerra i de la postguerra— encara hem tingut una altra experiència del pa: la del pa «inexistent». No n'hi havia, aleshores. Durant mesos i mesos, gens. Foren els anys de la carestia total. Devoràvem uns sucedanis increïbles: llonguets confeccionats amb farines insolites, si farines eren, o moniats, o Déu sap què. Vam pujar amb l'enyorança del pa mític: blanc i tou, amb perfum de forn i d'oracions. I encara no ens n'hem associat. De tant en tant, em sorprenen de veure'm mastegant supèrfuament una mica de pa: sense apetit, gairebé per vici. Deu ser una reminiscència d'aquella ansietat... Avui, el vent bufa d'un altre quadrant: el pa va de baixa. Una gran part de la ciutadania continua sent-ne clientela fidel: al capdavant, per una raó de preus, de rutina, de voracitat ancestral no satisfeta. Els pobres no han deixat de ser pobres, en definitiva. Si la misèria extrema tendeix a minvar —parlo de les zones desenvolupamentàries del Neocapitalisme, que més enllà la història és ben diferent—, no per això el pa ha perdut preeminència. El pa atipa, i aquesta virtut resulta inicialment apreciable per als pressupostos domèstics de poca entitat. Ara: un sector cada cop més ampli de gent ja es planteja el problema de «menjar» en termes aprensius, d'higiene i de dietètica. No volen menjar massa, ni menjar de qualsevol manera —seduits per les gràcies de la bona cuina, per exemple—: no. Miren de menjar «racionalment»: amb un programa de calories més o menys calculades, amb la por del colesterol o d'alguna hipòtesi desagradable per al fetge o per a la melsa, amb la vergonya de fer panxa. Els metges hi donen consells oportuns, i en pocs anys han aconseguit reduir el pecat capital de la Gola en una proporció extraordinària, que se-

gles i segles, molts!, de morals i moralistes no havien pogut mitigar. El «règim» ha vençut la «concupiscència». Tothom fa excepcions, naturalment: una festa, un convit, un ressope. Depèn de les circumstàncies i del *status* de cadascú. Però el propòsit és inflexible i sostingut: atenuar-se a un repertori de plats calculadament nutritius, i que no engreixin, ni facin malbé cap viscera, ni destorbin el ritme saludable de la circulació de la sang. El pa n'és la primera víctima. O una de les primeres. Hi ha persones que no tasten el pa per res del món, durant les vint-i-quatre hores del dia; moltes d'altres trien «pans» especials, sofisticats, d'aspecte farmacèutic, que deuen servir per a equilibrar el metabolisme; fins i tot els individus sense preocupacions gàstriques posterguen el pa natural i ingenu, a fi de concedir més espai i més temps a la carn o al peix. Tot s'ha de dir: la carn i el peix, si són bons, són preferibles. No ens hem pas d'enganyar: el pa és una última instància... De moment, l'escrúpul queda concentrat en les classes acomodades. Ja s'escamparà, tanmateix. A mesura que prosperin les màquines, la medicina i el gust de la vida ascètica trivialitzada, el pa sofrirà un retrocés paral·lel. Els cereals tenen mala peça en el teler, i amb prou feines si sobreviuran, torrefactes, per a desdejunis vegetarians. Les fogasses homèriques, consistentes, que reclamen l'oli, l'all, el tomaquet, la mantega, la sal, i el vi jovial, passaran a l'oblit. La indústria de les fleques es resignarà a fer la viu-viu, amb productes desgraciats o amb una certa pastisseria minúscula i fada... Si encara algú s'animarà a resar el parentesc, dirà «pa» —«el nostre pa de cada dia»— com una metàfora. I anirem fent... Consta que a mi, personalment, tant se me'n dona. No faig de la meua afició al pa una qüestió de principi: no tinc costum de practicar aquesta mena d'aberracions teòriques. Més: sóc el primer a admetre que menjar pa constitueix un anacronisme imperdonable. Les notes presents només pretenien subratllar una situació de fet. Ens ha tocat de viure la precisa incidència del canvi: el punt final del pa, del porc, del llagostí, del pollastre, de l'aigua senzilla, incolora, inodora i insípida, i també, de la poesia lírica, de la metafísica, de la política, de l'Estat de Dret, del violí, de la filologia, de la pintura, de —ni que no ho sembli— la pornografia... Tot això esdevé «arqueològic» a la carrera: com els prunyons o els mussols, o la tuberculosi mateixa. Passem d'una civilització a una altra. D'un temps ençà, quan m'encaro amb xicots joves, els pregunto si saben què és un prunyó o un mussol: la resposta és pura perplexitat. Dels tísics, encara en saben alguna cosa, pel conducte de la història literària, o de l'art —tot el piano de Chopin (a mi, m'encanta) perdria la seva emoció si, en comptes dels bacils de Koch, fossin mussols o prunyons els estímuls de la «creació»... Bé: divago, i ja és hora de tallar. La qüestió és que el pa s'acaba, per «dimissió» de la comensalia. Aquesta no vetat mereix ser tinguda en compte.

concursos i premis

V CONCURS LITERARI CIUTAT DE TERRASSA
Hi serà atorgat el premi Ajuntament de Terrassa (50.000 pessetes) per a narracions, contes o novel·les breus. Els originals, per duplicat, han d'ésser enviats abans del 31 de desembre a Ràdio Terrassa EAJ 25 (carrer de Sant Pere núm. 38, Terrassa), sense signatura i amb lema i plica. El veredicté serà publicat el 16 de febrer.

CONCURS DE GOIGS

Es convocat en commemoració del cinquantè aniversari de la Fundació dels «Amics dels Goigs», de Barcelona.

Premi «Núria Nello de Babot», dotat amb 3.000 pessetes, a adjudicar a la lletra d'uns goigs dedicats al darrer dels sants beatificats, el pare Maximilià Kolbe, immolat al camp de concentració d'Oświęcim (Auschwitz) el dia 14 d'agost de 1941.

Premi «Valeri Serra i Boldú», dotat amb 3.000 pessetes, per a la lletra d'uns goigs dedicats a un sant nascut en terres del Principat.

No s'exigeix que els textos s'ajustin a la forma mètrica i estròfica tradicionals dels goigs; però és indispensable que es compenguin de cinc o set estrofes rimades, amb entrada i tornada adient, que s'hi pugui repetir, aptes per a ésser cantades a l'església.

Els textos, en tres exemplars, han d'ésser tramesos a la Secretaria dels «Amics dels Goigs» (Carme núm. 47, Biblioteca de Catalunya), fins al dia 1 de març de 1973.

El jurat, compost pels senyors Josep M. Cases i Homs, president; Francesc Civil, Albert Taulé, Josep M. Rovira i Artigues i Osvald Cardona, secretari, emetrà el veredicté abans del dia 1 d'abril de 1973.

L'entitat es reserva el dret de fer musicar i editar els goigs premiats.

Per a la informació sobre el pare Maximilià Kolbe, es poden consultar els llibres: *Un hombre fuera de serie* d'Antonio Ricciardi, Cointains 1966; *Un santo presidiario*, resum de l'anterior, per Fr. Camilo Jordà Moncho, o.f.m., i, sobretot, *Homilia del Sant Pare Pau VI a la cerimònia de la beatificació*, publicada a «Documents d'Església» núm. 115, 1 de desembre de 1971. Aquests textos estan a disposició, per a consulta, al domicili de la senyoreta arxivera de l'entitat, Montserrat Rodergas, carrer Major de Gràcia núm. 239; telèfon 217 08 24.

PREMI D'ARTICLES SOBRE GOIGS

Els «Amics dels Goigs» han creat el premi «Antoni Carbonell i Bilbeny» (3.000 pessetes) destinat a distingir el millor article periodístic tractant sobre qualsevol aspecte dels goigs, aparegut en la premsa del país entre el 5 de novembre de 1972 i l'1 d'abril de 1973.

El jurat estarà compost per Mn. Francesc Baldelló i els senyors Francisco P. Ribas Pontí, Carles Babot i Boixeda, i Guerau Mutgé i Saurí, i la senyoreta Concepció Rodergas, que actuarà de secretària.

CERTAMEN LITERARI DE LA SARDANA

Convocat per l'Agrupació Cultural Folklorica Barcelona amb motiu del seu cinquantè aniversari.

Trofeu Agrupació (dotat amb 3.000 pessetes) a un treball en prosa sobre la germanor, el moviment social i l'evolució de la sardana a Barcelona durant els darrers cinquanta anys.

Cal trametre els originals —inèdits— en dos exemplars, escrits a màquina i amb lema i plica, a l'adreça de l'ACFB (Pi núm. 16, pral., Barcelona-2), abans del 28 de febrer 1973.

El veredicté serà publicat durant les festes del cinquantenari.

I SALÓ FOTOGRAFIC DE LA SARDANA

Convocat per l'Agrupació Cultural Folklorica Barcelona amb motiu del seu cinquantè aniversari.

Cada concursant pot presentar-hi fins a tres fotografies 24x30 o 30x40 cm o superfície equivalent, blanc i negre, sense muntatge ni marc, amb lema i plica, fins a les nou del vespre del 31 de març, a l'adreça de l'ACFB (Pi núm. 16, pral., Barcelona-2).

El Saló serà obert del 12 al 29 d'abril. El darrer dia, proclamació del veredicté del jurat (Trofeu Agrupació, Copa honorífica, Trofeu Agrupació per a socis).

VEREDICTE DEL I CERTAMEN DE POESIA

ELISARD SALA, DE LA U. E. C. DE SANTS
Proclamat el 21 d'abril, atorga el premi a Lluís Terricabres, de Mataró, per *La nostra covardia*, i un accésit a Isidre Julià i Avellaneda per *Sonet a la recordança*.